

Documents professionalitzadors

Definició d'Educació Social.

Codi Deontològic de l'educador
i l'educadora social.

Catàleg de Funcions i Competències
de l'educadora i l'educador social.

ASEDES
asociación estatal
de educación social

Consejo General de Colegios de
Educadoras y Educadores Sociales

EDITA: ASOCIACIÓN ESTATAL DE EDUCACIÓN SOCIAL - ASEDES
Aragó, 141-143 4a.
Tel.: 34 93 452 10 08
Fax: 34 93 323 80 52
08015 Barcelona
asedes@eduso.net

Traducció al català de Sònia Rodon Torner

Índex de continguts

PRESENTACIÓ DELS DOCUMENTS

- Presidenta d'ASEDES..... 5

1. DEFINICIÓ D'EDUCACIÓ SOCIAL

- Preàmbul..... 7
- Presentació..... 9
- Definició professional d'Educació Social 11
- Punts d'ancoratge de la definició 12

2. CODI DEONTOLÒGIC DE L'EDUCADOR I L'EDUCADORA SOCIAL

- Antecedents 17
- Preàmbul..... 18
- **CAPÍTOL I.**
Aspectes generals..... 19
- **CAPÍTOL II.**
Principis deontològics generals 22
- **CAPÍTOL III.**
Normes deontològiques generals..... 25

- ✓ **Secció primera.**
L'educador/a social en relació amb els subjectes
de l'acció socioeducativa 25
- ✓ **Secció segona.**
L'educador/a social en relació amb la seva professió..... 26
- ✓ **Secció tercera.**
L'educador/a social en relació amb l'equip..... 27
- ✓ **Secció quarta.**
L'educador/a social en relació amb la institució on
realitza la seva feina 28
- ✓ **Secció cinquena.**
L'educador/a social en relació amb la societat en general..... 28
- Disposicions addicionals 30

3. CATÀLEG DE FUNCIONS I COMPETÈNCIES DE L'EDUCADORA I L'EDUCADOR SOCIAL

- Introducció 31
- Definició i conceptes clau..... 34
- Funcions i competències de l'educadora i l'educador social 36
- Blocs de competències de l'educadora i l'educador social 41
- Annex 46

Presentació dels Documents

Un *Codi deontològic de l'educadora i l'educador social*, una *Definició d'Educació Social* i un *Catàleg de funcions i competències de la professió*, configuren els tres documents bàsics que s'estableixen com a base per articular la cultura i la identitat de la figura de l'educadora i l'educador social.

Ja se n'ha escrit sobre tots aquests documents, però els professionals de l'educació social i les organitzacions que els representen han coincidit en la necessitat de crear documents propis. Les educadores i els educadors socials han fet notar en nombrosos fòrums la inexistència d'aquests textos bàsics i la importància que siguin elaborats, consensuats i ratificats per les seves pròpies organitzacions professionals.

Des dels seus inicis, l'any 2000, l'Associació Estatal d'Entitats d'Educació Social (ASEDES) recull aquesta demanda i, com a entitat de referència, està legitimada per la totalitat d'associacions i col·legis professionals de tot l'Estat i sota el mandat dels plans de treball aprovats per les successives assemblees posa en marxa processos de participació que assegurin l'elaboració d'aquests tres documents.

Avui, set anys després de l'inici de l'entitat, presentem de manera conjunta els tres documents que han anat construint-se al llarg d'aquest període. Són, doncs, el fruit d'un treball complex, d'etapes i processos diferents, el que els fa més rics i complets.

En fem aquesta presentació conjunta, i no podia ser més oportuna, en el marc del nostre 5è Congrés estatal de les educadores i els educadors socials “*La professionalització: recorreguts i retrats d’una professió.*”

Entenem cadascun dels documents que aquí es presenten com a documents de guia i referència, però també com a documents vius susceptibles de ser revisats en el futur. Aquests documents han d’anar adaptant-se a les noves exigències i a les aportacions professionals que, derivades del seu estudi, reflexió i ús, puguin anar sorgint.

Aquest és el llegat que ASEDES fa al Consejo General de Colegios, entitat que en recull ja la titularitat, així com la responsabilitat de continuar el procés de difusió, debat i revisió crítica permanent que comporta la nostra professió i la nostra participació associativa.

Agraïm des d’aquí l’esforç de tots i totes per aconseguir aquesta fita i tenint presents les persones i les entitats que n’han liderat el procés. Volem fer una menció especial també per als experts que des de diferents institucions han participat a favor de la construcció col·lectiva i des de la renúncia de protagonismes individuals.

El treball i l’esforç generós fruit de la passió per la nostra tasca i de la consciència de saber que és imprescindible a les nostres societats, ens dota avui de tres documents bàsics i articuladors de la nostra professió.

Toledo, setembre de 2007

Flor Hoyos Alarte
Presidenta d’ASEDES

1. Definició d'Educación Social

1. PREÀMBUL

Des dels seus inicis, ASEDES coneix la importància que suposa comptar amb els tres “Documents professionalitzadors” per a la construcció i desenvolupament de la nostra professió: la *Definició d'Educació Social*, el *Catàleg de Funcions i Competències professionals* i el *Codi deontològic de l'educadora i l'educador social*.

Davant d'aquesta realitat, ASEDES, com a entitat de referència estatal legitimada per la totalitat d'associacions i col·legis professionals de l'Estat, augura i impulsa comissions i grups de treball per a l'elaboració d'aquests tres documents. Una elaboració que parteix de l'estudi, la reflexió i la responsabilitat necessària i exigible per tirar endavant aquesta tasca tan important.

Cal dir que definicions d'Educació Social han existit i existiran sempre, des de tots els àmbits i sectors relacionats amb el desenvolupament professional de l'Educació Social. En un pla històric podem recordar les definicions pertanyents a cadascuna de les tres vies precol·legials: animació sociocultural, educació especialitzada i educació d'adults.

També aquelles altres significacions que sobre l'educadora i l'educador social realitzen altres sectors i àmbits, com l'acadèmic, el laboral i el legal. Per la seva importància, l'àmbit legal ha estat el més referenciat durant aquest temps,

bàsicament per tot el que se'n desprèn de la formació del professional. Una formació que durant anys es va anar forjant i que es va plasmar en el *Reial Decret de 10 d'octubre de 1991, de la creació de la Diplomatura en Educació Social*.

No obstant això, existia una coincidència unànime, per part de tots els educadors i educadores social, així com per les entitats professionals que els representen, pel que fa a fer notar la inexistència d'una definició d'educació social elaborada per i per als professionals, que permetés identificar i ordenar tot aquest conjunt de pràctiques diverses desenvolupades per la professió. Calia, doncs, elaborar una definició legitimada pel propi col·lectiu, que fos superadora dels àmbits, espais de desenvolupament laboral, molts d'ells compartits per altres professionals de l'àmbit social. Una definició professional, en definitiva, que facilités explicar amb garanties el tipus de professional que és l'educadora i l'educador social, les seves responsabilitats professionals, així com la finalitat de la praxis desenvolupada.

D'aquesta manera, el document que es presenta a continuació es correspon amb el treball realitzat per un grup de treball auspiciat per ASEDES, per un encàrrec fet a la professió en el seu conjunt per elaborar una definició professional que permeti al col·lectiu ampliar les seves possibilitats reals de desenvolupament i significació. Aquest encàrrec va ser assumit l'any 2002 per l'APESCAM, actual CESCLM, que el desenvolupava en el marc del Grupo de Formació Permanente (GFPA) d'aquesta entitat castellanomanxega, en una clara línia de continuïtat i aposta pels treballs d'estudi i reflexió sobre allò que substantiva i identifica l'acció professional de l'educadora i l'educador social. D'aquest encàrrec¹ i del context del seu desenvolupament sorgeix aquesta primera *Definició d'Educació Social* que, actualment permet dotar el col·lectiu d'un major grau de visibilitat que tant professions afins com institucions i ciutadania han demandat en aquests darrers anys.

Amb el lliurament a tot el col·lectiu d'aquesta definició professional s'obre un període de difusió i revisió d'aquest document, tot desitjant i convidant els

1 A l'Assemblea general de 30 de novembre de 2002 celebrada a Toledo, ASEDES decideix encarregar al Grupo de Formació Permanente de APESCAM, actual CESCLM, l'elaboració d'un primer document de *Definició professional d'Educació Social*. El 3 de març de 2003, a l'Assemblea general celebrada a Barcelona, aquesta definició es presenta a totes les entitats estatals, i s'estableix un any per al període d'al·legacions. Finalment, a l'Assemblea General d'ASEDES celebrada a Toledo el 28 de febrer de 2004, es ratifiquen i s'aproven tant la *Definició* com el primer *Codi deontològic* de la professió.

professionals a participar en aquest procés dinàmic i de reflexió entorn de la identitat i la cultura de l'educador i educadora social, que es desenvolupa en major o menor grau en totes les entitats i col·legis professionals de l'Estat. També, com no podia ser d'una altra manera, convidem a la participació dels professionals en els congressos estatals d'educadores i educadors socials que s'estableixen com a fòrums de presentació i exposició de revisions i actualitzacions d'aquesta definició i de la resta de documents bàsics i articuladors de la professió.

La Definició d'Educació Social, el Catàleg de funcions i competències de la professió i el Codi deontològic de l'educadora i l'educador social configuren en l'actualitat un dels punts d'ancoratge de la professió. Un punt d'ancoratge que juntament amb el cos de coneixements específics reconegut en els estudis universitaris; l'existència d'un recorregut històric propi que ha permès assentar les bases de l'educació social actual, així com amb la presència del col·lectiu professional degudament organitzat a través dels col·legis i associacions professionals, estableixen hores d'ara els quatre punts de referència per concebre el desenvolupament de l'Educació Social a l'Estat espanyol i a l'espai europeu. Un treball, en definitiva, que serveix de punt de partida per continuar la feina des del Consejo General de Colegios i per davant dels propis professionals que hi dipositaran la seva confiança.

2. PRESENTACIÓ

El document que presentem respon a una inquietud compartida per part d'ASEDES i d'APESCAM, per contribuir a la incipient però contínua construcció de la nostra professió. La primera, com a fòrum estatal representatiu de les organitzacions dels educadors socials, sol·licita una definició comprensiva a allò que en els temps actuals pot ser concebut com un professional de l'Educació Social. Per la seva part, l'APESCAM recull l'encàrrec per incorporar-lo a les tasques que, en aquest sentit, ja es desenvolupaven des de feia uns mesos en un grup de formació permanent.²

2 El Grupo de Formación Permanente de APESCAM (Asociación Profesional de Educadores Sociales de Castilla-La Mancha) va ser una modalitat formativa oberta a la participació dels socis d'APESCAM que ha compaginat, al llarg dels anys, la formació en continguts epistemològics, teòrics i metodològics, amb un treball de producció teòrica que acompanyés el procés de professionalització de l'educació social a nivell estatal.

Va ser llavors quan vam iniciar un treball de revisió de definicions existents, i vam apreciar, bàsicament, l'existència de dues línies hegemòniques de conceptualització. D'una banda, trobem aquelles que es construeixen accentuant l'especialització segons els àmbits de treball o les persones a les quals es dirigeix: *“educació de persones adultes, acció socioeducativa, educació no formal”*. D'altra banda, el criteri orientat remet als objectius que es persegueixen amb l'actuació social i educativa, com a exemples: *educació social com a didàctica d'allò social, socialització, adquisició de competències socials, formació política del ciutadà...* (Petrus, 1996).

La nostra aportació pretén definir l'educació social com un “concepte-síntesi” capaç d'articular una mirada professionalitzadora entorn d'allò que el decret de 1991 va aconseguir en l'àmbit jurídic. Tenim un marc jurídic per al desenvolupament de la professió, és a dir, hem aconseguit una certa regulació per al desenvolupament de la feina i això constitueix un element professionalitzador de rellevància. Però això és només un pas en la construcció d'una professió. Seguim sense formalitzar un marc epistemològic i ètic (no només deontològic), des del qual poder construir una “identitat professional” que, sens dubte, va emergint des d'aquesta complexa diversitat de pràctiques socials i educatives que es multipliquen en la nostra geografia. Per aquest motiu és important separar la idea de **professió** de la **pràctica educativa** de l'educador social.

Voler explicar la segona idea seria com voler explicar totes les especialitats de la professió mèdica: una tasca de Sísif. No obstant això, tots els seus especialistes es reconeixen com a metges, com a professionals al servei de la salut de les persones, més enllà del seu àmbit específic de competències. Precisament per això, ens hem centrat en la primera; volem fer una definició capaç d'articular les diferències i de donar raó de ser de l'Educació Social com a professió. Algunes preguntes han servit de guia per resoldre aquests problemes: quin tipus de professional és l'educador social? Professió de l'educació o de l'àmbit social? Al servei de què i de qui? (García Molina, 2003b).

Atès això, el plantejament és construir-ne una definició que sigui:

1. Coetània de l'actualitat.
2. Superadora, però al mateix temps integradora, de les antigues figures i les distincions ocupacionals dins de l'educació social.
3. Superadora dels marcs i ancoratges que signifiquen la nostra professió com a no-formal, informal, extraescolar o exclusiva dels serveis socials.

3. DEFINICIÓ PROFESSIONAL D'EDUCACIÓ SOCIAL

Presentem una **definició la base conceptual de la qual es basa** en un doble eix:

L'Educació Social com a Dret de la ciutadania
Professió de caràcter pedagògic

Per tot això definim l'Educació Social com a:

Dret de la ciutadania que es concreta en el reconeixement d'una **professió** de **caràcter pedagògic**, generadora de **contextos educatius** i **accions mediadores** i **formatives**, que son àmbit de competència professional de l'educador social i que possibilita:

- La incorporació del **subjecte de l'educació** a la diversitat de les **xarxes socials**, entesa com el desenvolupament de la **sociabilitat** i la **circulació social**.
- La **promoció cultural i social**, entesa com a obertura a noves possibilitats de l'adquisició de **béns culturals**, que ampliïn les perspectives educatives, laborals, d'oci i participació social.

4. PUNTS D'ANCORATGE DE LA DEFINICIÓ

Dret

La consciència de responsabilitat pública davant els problemes de convivència; el naixement de noves modalitats d'exclusió i marginació social, i la necessitat de construir un món en què tots puguem compartir béns de forma més equitativa, són alguns dels factors que expliquen i justifiquen l'eclosió i la rellevància social que ha adquirit l'educació social en el nostre país en les últimes dècades. Ja a l'època de l'estat de dret i benestar, l'oferta i la demanda de tasques socioeducatives s'ha multiplicat, s'han anat obrint nous espais per atendre necessitats educatives: l'accés a la vida social. En aquest sentit podem dir que l'educació ha deixat de ser patrimoni exclusiu de l'escola.

Concebem l'educació social com una prestació educativa, al servei de l'acompliment dels valors fonamentals d'un estat de dret: igualtat de tots els ciutadans, màximes quotes de justícia social i el ple desenvolupament de la consciència democràtica,

Per això, considerem que l'educació és un dret de la ciutadania perquè així ho avalen els marcs jurídics internacionals, nacionals i autonòmics, entre els quals destaquem:

- La Declaració Universal dels Drets Humans de 1948 ratificada pel nostre país el 1976. L'article 26 exposa:
 1. “Tota persona té dret a l'educació. L'educació serà gratuïta, si més no, en el grau elemental i fonamental. L'ensenyament elemental és obligatori. Cal que l'ensenyament tècnic i professional sigui generalitzat, i que s'obri a tothom l'accés als estudis superiors amb plena igualtat per a tots amb atenció al mèrit de cadascú.
 2. L'educació ha de tendir al ple desenvolupament de la personalitat humana i al reforçament del respecte dels Drets Humans i de les llibertats fonamentals. Ha d'afavorir la comprensió, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i tots els grups socials o religiosos, i

la difusió de les activitats de les Nacions Unides per al manteniment de la pau.”

- L'article 27 de la Constitució Espanyola de 1978 afirma:
 1. “Tothom té dret a l'educació. Es reconeix la llibertat d'ensenyament.
 2. L'educació tindrà com a objecte el ple desenvolupament de la personalitat humana en el respecte als principis democràtics de convivència i als drets i a les llibertats fonamentals.”

En conseqüència, com a dret democràtic, tots hauríem de poder-hi accedir. Totes les persones i grups que desitgin incorporar-se a la cultura del seu temps per tal d'incloure-s'hi, haurien d'aprofitar-se d'aquest dret (Sáez, 2003; García Molina, 2003a).

Professió

Procés de recerca i millora que algunes ocupacions, en un context geogràfic determinat, sota condicionants socials, culturals, polítics i econòmics específics, recorren per qualificar-se quantitativament i qualitativament, dotant-se de recursos que n'indicarien el grau d'estabilització. Seguint a Riera (1998), alguns d'aquests serien:

- L'existència d'un **cos de coneixements específic** que prové de la investigació científica i de l'elaboració teòrica en l'àmbit que abraça cada professió (en el nostre cas la disciplina Pedagogia Social).
- L'existència d'una comunitat que comparteix **una mateixa formació específica** (la diplomatura en Educació Social).
- El desenvolupament d'unes **funcions públiques i específiques** amb plantejaments comuns i tècnics d'intervenció professional, amb **retribució** econòmica reconeguda per la tasca desenvolupada i l'assumpció d'un **compromís ètic** de la professió cap als seus clients o usuaris.
- L'existència d'una **normativa interna per al grup professional** que permet l'autocontrol dels seus membres per part del col·lectiu professional (col·legis professionals).

Des d'aquesta concepció, en el *procés de professionalització quantitativa* (Sáez, 1998 i 2003) s'ha aconseguit:

- Disposar d'un reconeixement i d'una titulació acadèmica de la formació.
- Iniciar el procés de formulació d'un *Codi deontològic*.
- La creació de col·legis i associacions professionals.

No obstant això, el procés de professionalització qualitativa posa l'accent en diferents dimensions de la praxis; tant en la possibilitat de millora de l'acció que els educadors socials posem en marxa en els nostres llocs de treball com de les múltiples dinàmiques en la feina, fent referència a:

- Com es du a terme la professió i per què es fa.
- Quina visió té el professional de la seva pròpia pràctica.
- La utilització i generació de plataformes des d'on poder estudiar i analitzar, proposar i construir, interpretar i avaluar la diversitat que convoca al món de l'Educació Social.

Seguint el que dèiem més amunt, s'entén l'Educació Social com una professió en construcció, relativament jove, la professionalització de la qual està en relació amb una sèrie d'actors socials amb qui interactua: *grup ocupacional, polítiques socials, universitat i mercat de treball* (Sáez, 2003).

De caràcter pedagògic

Perquè entenem que la Pedagogia Social és la ciència i la disciplina que pren com a objecte d'estudi l'Educació Social, proporcionant models de coneixement, metodologies i tècniques per a la praxis educativa. A través d'aquest camp de coneixement podem disposar d'un corpus sistemàtic de coneixements especialitzats amb què s'adquireixen competències intel·lectuals i tècniques per actuar en un camp d'acció educativa.

Accions mediadores

Són aquelles accions d'acompanyament i de sosteniment de processos que tenen com a finalitat provocar la trobada del subjecte de l'educació amb uns continguts culturals, amb altres subjectes o amb un lloc de valor social i educatiu (García Molina, 2003a).

Quan parlem d'accions mediadores no ens referim específicament a la mediació de conflictes ni ho entenem com un ensenyament o transmissió de continguts culturals. Considerem que la mediació és un treball previ que s'ha de fer perquè el subjecte de l'educació pugui trobar-se amb llocs, persones i continguts. La mediació entesa d'aquesta manera té com a finalitat l'emancipació progressiva del subjecte.

- **Continguts culturals:** ha de ser una trobada guiada, ja que l'educador coneix els temps, recursos, materials de suport, etc. i pot acompanyar/guiar el subjecte perquè s'hi produeixi la trobada.
- **Els altres:** l'educador ha d'intentar que es produeixin noves trobades perquè es multipliquin i/o consolidin les relacions socials amb els altres. Remet al desenvolupament de la sociabilitat.
- **Els llocs:** implica el coneixement dels llocs que conformen l'espai on viu el subjecte de l'educació, i el trànsit per aquests mateixos llocs.

Accions formatives

Són aquelles que possibiliten que el subjecte de l'educació s'apropriï de la cultura, no només de l'acadèmica, sinó de la cultura entesa en sentit ampli. Són actes d'ensenyament que permeten l'apropiació d'eines conceptuals, habilitats tècniques i formes de tracte social.

Subjecte de l'educació

Entenem per subjecte de l'educació tot individu o col·lectiu amb què s'estableix una relació educativa, és a dir, a qui es dirigeix la nostra acció professional i es mostra disposat a assumir aquest treball educatiu.

Xarxes socials

La nova configuració social fa que no puguem pensar exclusivament en un sistema social vertical, sinó que l'abordem com una multitud d'itineraris, situacions, espais, ritmes, temps i llocs en què l'acte educatiu és susceptible d'esdevenir-se. Això suposa una forma d'entendre la configuració actual de la nostra societat.

Sociabilitat

Per *sociabilitat* entenem la capacitat de relació amb els altres en els espais socials. Hem introduït el terme *sociabilitat*, enlloc del de *socialització*, perquè aquest es refereix preferentment a la concepció d'Émile Durkheim, que fa referència a la socialització metòdica de la infància.

Circulació social

Possibilitat de realitzar trajectes diversos i diferenciats pels diferents espais de desenvolupament de la sociabilitat.

Béns culturals

Continguts i recursos culturals amb un valor social reconegut (i, per tant, objectivat o objectivable), propis de cada època i lloc.

ASEDES, febrer de 2004

2. Codi Deontològic de l'educador i l'educadora social

ANTECEDENTS

Des dels inicis de la professió, l'ètica professional ha estat un tema de debat i preocupació per al col·lectiu professional.

Formalment, des de 1996 es treballa i es reflexiona sobre la qüestió de l'ètica professional i l'acció socioeducativa. No obstant això, ja durant l'any anterior, i al I Congrés de l'Educador Social celebrat a Múrcia, es constata la necessitat de la reflexió ètica en la professió.

Un grup de professors de la Universitat de Deusto i d'educadors i educadores socials elabora i presenta el primer *Esbós de Codi Deontològic de l'Educador/a Social* (Bilbao, 1996), que serviria de punt de partida per als treballs desenvolupats posteriorment per diferents associacions professionals de l'Estat. Com a conseqüència, aquest *Codi* està basat en aquell *Esbós*.

A partir de 1996, les associacions d'educadors socials organitzen seminaris, jornades i grups de treball per obrir processos de discussió entorn de la deontologia de l'educador i l'educadora social. Es visualitzen en la concreció monogràfica del III Congrés Estatal de l'Educador Social amb el títol d'“Ètica i qualitat”.

En el III Congrés Estatal de l'Educador Social (XV Congrés mundial de l'AIEJI), celebrat a Barcelona el mes de juny de 2001, es van posar les bases per establir el

compromís necessari per a l'elaboració d'un codi. Amb la Declaració de Barcelona, realitzada en el marc d'aquest Congrés, s'adquireix el compromís, per part de l'associació estatal (ASEDES), d'obrir un procés que culmini amb l'aprovació del Codi Deontològic de l'Educador Social a finals de l'any 2003.

PREÀMBUL

A l'Assemblea General, celebrada a Toledo el 30 de novembre de 2002, la Junta de Govern d'ASEDES va concretar el que havia anunciat durant el III Congrés Estatal de l'Educador Social i va adquirir el compromís de desenvolupar un codi deontològic per a la professió, que presentaria en la següent Assemblea General.

Per aconseguir aquest objectiu es crea la Comissió de Codi Deontològic, que planteja una proposta sobre la qual s'obre un procés de participació i debat al col·lectiu professional i a grups d'experts, i que conclou el seu treball amb la presentació del primer codi deontològic de l'educador i l'educadora social, a l'Assemblea General d'ASEDES, celebrada a Toledo el mes de febrer de 2004. Posteriorment, el treball de la Comissió i els experts ha seguit endavant i ha donat com a fruit aquest codi.

Així doncs, aquest codi ha de servir com a guia d'actuació, ha de ser flexible en el temps i ha de poder rebre les aportacions de les diferents comissions deontològiques, dels col·legis i de les associacions professionals que el posin en funcionament.

CAPÍTOL I.

Aspectes generals

Entenem aquest codi deontològic com un conjunt de principis i normes que orienten l'acció i la conducta professional, que ajuden l'educador i l'educadora social en l'exercici de la seva professió i milloren la qualitat de treball que s'ofereix a la comunitat i als individus.

Aquest codi es fonamenta legalment en la Constitució Espanyola, en la Declaració Universal dels Drets a les Persones (1948), en la Convenció Europea per a la Salvaguarda dels Drets de les Persones (1950), en la Carta Social Europea (1965), en la Convenció sobre els Drets fonamentals de la Unió Europea (2000), que fonamenten i legitimen l'educació social com un dret de qualsevol persona.

Aquest dret es concreta en el reconeixement d'una professió de caràcter pedagògic, generadora de contextos socioeducatius i accions mediadores i formatives, que són àmbit de competència professional de l'educador social, i possibilita:

- La incorporació del subjecte de l'educació a la diversitat de les xarxes socials, entesa com el desenvolupament de la socialització, la sociabilitat, l'autonomia i la circulació social.
- La promoció cultural i social, entesa com a obertura a noves possibilitats d'adquisició de béns culturals, que amplii les perspectives educatives, laborals, de lleure i participació social.

D'aquesta manera, l'educació social parteix, doncs, d'un conjunt de coneixements i competències que l'acció socioeducativa implementa per produir efectes educatius de canvi, desenvolupament i promoció en persones, grups i comunitats.

L'educació social apareix i es constitueix amb la base i la finalitat de proporcionar una sèrie de serveis i recursos socioeducatius al conjunt de la societat, de la comunitat i de les persones.

La construcció d'un codi deontològic representa l'assumpció de la defensa d'uns principis i normes ètics comuns a la professió i orientadors de la pràctica, que passa per la responsabilitat dels educadors i educadores socials davant d'una població

que es troba, la majoria de vegades, en situació de dificultat i de dependència, i que els situa en la possibilitat de modificar aquesta dependència a través d'un saber i d'una pràctica professional. Aquesta capacitat professional dóna a l'educador o educadora social un poder que defineix l'asimetria de la relació educativa.

En aquest context, l'acció socioeducativa passa per la construcció d'una relació de confiança i d'un pacte de responsabilització entre les parts, per la qual cosa cal que l'educador o educadora social garanteixi aquesta confiança a través d'un codi deontològic que n'orienti i en limiti el poder.

La construcció d'un codi deontològic també representa, d'una banda, l'assumpció de la responsabilitat professional de les accions socioeducatives que duu a terme l'educador o educadora social o l'equip i, de l'altra, l'autonomia que com a professió respon a unes determinades necessitats i demandes socials, amb articulacions teòriques específiques i des del reconeixement de la seva utilitat social. El codi reforça, doncs, l'autonomia que la professió i els educadors socials tenen respecte a les exigències de les diferents polítiques socials, els mandats, les exigències i les pressions socials, o de les institucions que dificulten l'abast de les finalitats de les professions en les persones que atenen. Els col·legis professionals o agrupacions professionals que exerceixen de subjecte col·lectiu i d'agent interlocutor, basant-se en els principis deontològics generals, vetllen per aquesta autonomia.

Els trets que han de caracteritzar qualsevol pràctica social construïda pels professionals en el mitjà en què es mouen són: coneixement especialitzat; formació per adquirir aquest coneixement, que es tradueix en competències i habilitats; assumpció d'un codi ètic com a element d'autoregulació que justifiqui l'acció responsable en l'ús d'aquestes habilitats; creació de regles de joc internes per a l'articulació dels professionals entre si i les seves relacions amb altres professionals, i, per acabar, l'activitat política que en justifiqui la presència al mercat laboral, responent a les diferents necessitats i demandes socioeducatives de les persones.

L'educació social té com a referents bàsics científics la pedagogia social, la psicologia, la sociologia, l'antropologia i la filosofia. Aquests referents aporten elements teòrics, metodològics i/o tècnics per al treball socioeducatiu.

Ampliant les aportacions d'aquestes disciplines que orienten l'acció, es genera un corpus de coneixements específics d'aquesta professió, resultants de la conceptualització de l'experiència.

La pràctica educativa diària de l'educador o educadora social correspon a tres categories o criteris organitzadors, en què l'educador social analitza situacions, dissenya, planifica, i duu a terme i avalua projectes socioeducatius:

1. Actuacions de context, definides com a accions i tasques que es dirigeixen a crear espais educatius, millorar-los i dotar-los de recursos:
 - Participar en l'anàlisi, el disseny, la planificació i l'avaluació de programes socioeducatius.
 - Col·laborar en l'orientació de polítiques socials i culturals de participació ciutadana.
 - Desenvolupar accions amb les institucions, associacions i altres entitats de caràcter públic i privat que permetin la creació de xarxes entre serveis que atenen persones, per al desenvolupament de l'acció socioeducativa.
2. Actuacions de mediació, entesa com la feina que fa l'educador o educadora social per produir una trobada constructiva de la persona amb uns continguts culturals, amb altres persones, grups o llocs.
3. Actuacions de formació i transmissió. Aquelles que possibilitin l'apropiació d'elements culturals per part de les persones, dels grups i de les comunitats. Actes d'ensenyament d'eines conceptuals, habilitats tècniques o formes d'interacció social.

CAPÍTOL II.

Principis deontològics generals

Els següents principis bàsics pretenen la millora qualitativa de l'exercici professional. Es tracta de principis orientadors de l'acció socioeducativa de l'educador o educadora social.

1. Principi de respecte pels Drets Humans

L'educador o educadora social actuarà sempre en el marc dels drets fonamentals i en virtut dels drets enunciats en la Declaració Universal dels Drets Humans.

2. Principi de respecte pels subjectes de l'acció socioeducativa

L'educador o educadora social actuarà en interès de les persones amb què treballa i respectarà la seva autonomia i llibertat. Aquest principi es fonamenta en el respecte per la dignitat i en el principi de professionalitat descrit en aquest codi.

3. Principi de justícia social

L'actuació de l'educador o educadora social es basarà en el dret a l'accés que té qualsevol persona que visqui en la nostra comunitat, a l'ús i gaudi dels serveis socials, educatius i culturals en un marc de l'estat social democràtic de dret i no en raons de beneficència o caritat.

Això implica, a més, que des del procés de l'acció socioeducativa s'actui sempre amb l'objectiu del desenvolupament i el benestar plens i integrals de les persones, els grups i la comunitat, intervenint no només en les situacions crítiques, sinó en la globalitat de la vida quotidiana, cridant l'atenció sobre aquelles condicions socials que dificulten la socialització i puguin dur a la marginació o exclusió de les persones.

4. Principi de la professionalitat

L'autoritat professional de l'educador o educadora social es fonamenta en la seva competència, la seva capacitació, la seva qualificació per a les accions que desenvolupa, la seva capacitat d'autocontrol i la seva capacitat de reflexió sobre la praxi professional, avalades per un títol universitari específic o la seva

habilitació atorgada per un col·legi professional d'educadors socials. L'educador o educadora social està professionalment preparat per a la utilització rigorosa de mètodes, estratègies i eines en la seva pràctica professional, així com per identificar els moments crítics en què la seva presència pugui limitar l'acció socioeducativa. Per realitzar la seva pràctica diària ha adquirit les competències necessàries, tant en l'ordre teòric com en el pràctic. En el moment de dur a terme la seva feina té sempre una intencionalitat educativa honesta concretada en un projecte educatiu realitzat en equip o en xarxa, i està en disposició de formar-se permanentment com un procés continu d'aprenentatge que permet el desenvolupament de recursos personals que afavoreixen l'activitat professional.

5. Principi de l'acció socioeducativa

L'educador o educadora social és un professional de l'educació que té com a funció bàsica la creació d'una relació educativa que faciliti a la persona ser protagonista de la seva pròpia vida.

A més, l'educador o educadora social, en totes les seves accions socioeducatives, partirà del convenciment i responsabilitat que la seva tasca professional és acompanyar la persona, el grup i la comunitat per tal que millori la seva qualitat de vida, de manera que en la relació socioeducativa no li correspon el paper de protagonista, suplantant les persones, els grups o les comunitats afectades.

Per això en les seves accions socioeducatives procurarà sempre una aproximació directa cap a les persones amb què treballa, afavorint-hi aquells processos educatius que els permetin un creixement personal positiu i una integració crítica en la comunitat a la qual pertanyen.

6. Principi de l'autonomia professional

L'educador o educadora social tindrà en compte la funció social que desenvolupa la professió en donar una resposta socioeducativa a certes necessitats socials segons uns principis deontològics generals i bàsics de la professió, que tindrà com a contrapartida l'assumpció de les responsabilitats que es derivin dels seus actes professionals.

7. Principi de la coherència institucional

L'educador o educadora social coneixerà i respectarà la demanda, el projecte educatiu i el reglament de règim intern de la institució on treballa.

8. Principi de la informació responsable i de la confidencialitat

L'educador o educadora social mantindrà el secret professional en relació amb aquelles informacions obtingudes directament o indirectament entorn de les persones a les quals atén. En aquells casos en què per necessitat professional s'hagi de traslladar informació entre professionals o institucions, s'haurà de fer sempre en benefici de la persona, grup o comunitat, i basant-se en principis ètics i/o normes legals amb el coneixement dels interessats.

9. Principi de la solidaritat professional

L'educador o educadora social mantindrà una postura activa, constructiva i solidària amb relació a la resta de professionals que intervenen en l'acció socioeducativa.

10. Principi de la participació comunitària

L'educador o educadora social promourà la participació de la comunitat en la tasca educativa, intentant aconseguir que sigui la mateixa comunitat amb què intervé la que cerqui i generi els recursos i capacitats per transformar i millorar la qualitat de vida de les persones.

11. Principi de complementarietat de funcions i coordinació

Quan l'educador o educadora social treballi en equips i/o en xarxes, ho farà de forma coordinada. Serà conscient de la seva funció dins de l'equip, així com de la posició que ocupa dins de la xarxa, sent conscient de la mesura en què la seva actuació pot influir en la feina de la resta de membres, del propi equip i dels professionals o serveis. Es plantejarà una actuació interdisciplinària tenint en compte els criteris, coneixements i competències dels altres membres de l'equip o de la xarxa. Qualsevol actuació d'un professional de l'educació social estarà definida per una actitud constant i sistemàtica de coordinació amb la finalitat que el resultat de les diferents accions socioeducatives amb la persona o el col·lectiu sigui coherent i constructiu.

CAPÍTOL III.

Normes deontològiques generals

SECCIÓ PRIMERA. L'educador o educadora social en relació amb els subjectes de l'acció socioeducativa

Article 1. En la seva relació amb la persona, mantindrà un tracte igualitari sense discriminació per raó de sexe, edat, religió, ideologia, ètnia, idioma o qualsevol altra diferència.

Article 2. En les seves accions socioeducatives evitarà l'ús de mètodes i tècniques que atemptin contra la dignitat de les persones, així com l'ús de nocions i termes que fàcilment puguin generar etiquetes devaluadores i discriminatòries.

Article 3. En les seves accions socioeducatives tindrà en compte la decisió de la persona o del seu representant legal. Això inclou també la finalització de l'acció socioeducativa a partir de la voluntarietat en les persones majors d'edat i emancipades.

Article 4. En el procés d'acció socioeducativa, evitarà qualsevol relació amb les persones que transcendeixi la relació professional i que en suposi una dependència afectiva o íntima.

Article 5. Haurà de conèixer la situació concreta de l'entorn més proper, sigui una família o un grup, tant si l'acció socioeducativa s'hi duu a terme en conjunt, com si es produeix amb algun dels seus membres.

Article 6. Potenciarà els recursos personals i socials de tots els membres de l'entorn més proper i d'aquest en el seu conjunt per tal que col·labori, en la mesura de les seves possibilitats, en l'abordatge i la resolució de les situacions plantejades. En aquest sentit, coneixerà les xarxes i serveis comunitaris que puguin complementar la seva tasca, així com la forma d'activar-los i complementar-los amb el treball que estigui realitzant.

Article 7. Mantindrà, sempre, una rigorosa professionalitat en el tractament de la informació:

- A) Tindrà dret a rebre tota la informació relativa a les persones amb què tingui relació a través de l'acció socioeducativa.
- B) Haurà de preservar-ne la confidencialitat.
- C) Serà conscient de quina és la informació rellevant que necessita obtenir de les mateixes persones i/o del seu entorn.
- D) Transmetrà, únicament, informació veraç i contrastada, i en tot cas separarà informació de valoracions, opinions o pronòstics.
- E) Quan hagi de transmetre aquesta informació, ho farà amb coneixement del subjecte de l'acció, el seu representant o tutor i, si és possible, amb el seu consentiment.
- F) No podrà, en cap cas, aprofitar-se per a benefici personal o de tercers, de la informació privilegiada o del coneixement de situacions o de la posició que li proporciona la seva professió.

SECCIÓ SEGONA. L'educador o educadora social en relació amb la seva professió

Article 8. L'educador o educadora social treballa mitjançant projectes i, per garantir-ne una acció integral planificarà l'acció socioeducativa en totes les seves dimensions, i no deixarà a l'atzar els seus elements. A més, mantindrà una actitud d'avaluació crítica contínua.

Article 9. Per al desenvolupament de les accions socioeducatives, recollirà tota la informació possible i analitzarà cada situació objectivament amb responsabilitat i amb rigor metodològic (exactitud en els indicadors i en els mecanismes de recollida de dades). Un cop recollida la informació, valorarà els elements i components subjectius que entrin en joc en el plantejament i desenvolupament de l'acció socioeducativa.

Article 10. En les seves accions socioeducatives, representarà correctament la professió a la qual pertany, de manera que no la perjudiqui amb la seva manera d'actuar. Vetllarà pel prestigi, el respecte i l'ús adequats dels termes, instruments i tècniques pròpies de la professió.

Article 11. No avalarà ni encobrirà amb la seva titulació la pràctica professional realitzada per persones no titulades i/o no habilitades. Així mateix, denunciarà els casos d'intrusisme en el moment en què en tingui coneixement.

Article 12. Si observa que hi ha raons suficients per sospitar que un altre col·lega, sigui un educador o un altre professional, no està actuant correctament en l'àmbit de la seva professió, ho posarà en coneixement del col·legi professional.

Article 13. L'educador o educadora social assumirà el codi deontològic propi de la seva professió, anomenada educació social, ja que li aporta suport a l'hora de desenvolupar la seva tasca. Conseqüentment, no acceptarà els impediments o obstacles que vulnerin els drets i deures que s'hi defineixen.

SECCIÓ TERCERA. L'educador o educadora social en relació amb l'equip

Article 14. Quan treballi en un equip que pertanyi a una institució o organització, serà conscient de la seva pertinença a l'equip i serà coherent amb aquest i amb el seu projecte socioeducatiu.

Article 15. Serà respectuós amb l'equip amb què treballa i amb tots i cadascun dels seus membres.

Article 16. Anteposarà la professionalitat a les relacions afectives amb els companys d'equip.

Article 17. Com a membre d'un equip, elaborarà els aspectes educatius dels projectes que guien les accions socioeducatives dels professionals que el componen i contribuirà mitjançant la seva reflexió a fer que aquests es desenvolupin.

Article 18. Cooperarà amb la resta de l'equip en la planificació, disseny, posada en funcionament i avaluació de les accions socioeducatives, així com en els mecanismes i criteris de transmissió de la informació.

Article 19. Evitarà interferir en les funcions, tasques o relacions dels altres membres de l'equip amb les persones subjectes de l'acció socioeducativa.

Article 20. Respectarà i assumirà les decisions de l'equip un cop contrastades, argumentades i acordades, encara que no les comparteixi, fent-les seves a l'hora de desenvolupar l'acció socioeducativa, sempre que la decisió de l'equip no entri en contradicció amb cap dels continguts d'aquest codi i sempre que s'anteposi l'interès de les persones al dels professionals.

Article 21. Informarà l'equip o institució sobre les irregularitats comeses per algun membre de l'equip quan perjudiquin la dignitat i el respecte de les persones en el seu exercici professional.

SECCIÓ QUARTA. L'educador o educadora social en relació amb la institució on fa la seva feina

Article 22. Coneixerà i respectarà els principis ideològics, compartirà el projecte educatiu i serà conseqüent amb les normes existents en la institució on fa la seva feina professional.

Article 23. Informarà el col·legi professional sobre les irregularitats comeses per la institució quan perjudiquin seriosament la dignitat i el respecte de les persones en l'exercici professional.

SECCIÓ CINQUENA. L'educador o educadora social en relació amb la societat en general

Article 24. En la seva pràctica professional, col·laborarà amb els diferents serveis existents en la comunitat, vinculant les institucions amb vista a l'optimització dels recursos i a la millora de l'oferta dels serveis socioeducatius.

Article 25. Treballarà d'una manera efectiva amb la comunitat, potenciant la vida social o cultural de l'entorn, i fomentant el coneixement i la valoració de tots els aspectes socials i culturals que puguin influir en l'educació global de les persones.

Article 26. En el cas d'assessorament o realització de campanyes publicitàries, polítiques o similars, vetllarà per la veracitat dels continguts i pel respecte per persones o grups en els aspectes que fan referència a l'educació social.

Article 27. Contribuirà a generar una consciència crítica sobre els problemes socials i les seves causes.

Article 28. Estarà atent i serà crític amb les informacions manipulades o inexactes dels mitjans de comunicació que puguin contribuir a l'estigmatització de persones, grups o comunitats.

DISPOSICIONS ADDICIONALS

Primera. L'educador o educadora social, en aquelles matèries que l'afectin, haurà de conèixer i complir les normes estatutàries, acords o resolucions que adopti el col·legi oficial del seu territori, així com el Consell General de Col·legis Oficials d'Educaores i Educadors Socials.

Segona. Aquest codi deontològic de l'educador o educadora social serà d'aplicació en tot el territori estatal i haurà de ser conegut i assumit per tots els educadors i educadores socials.

ASEDES, abril de 2007

3.

Catàleg de funcions i competències de l'educadora i l'educador social

1. INTRODUCCIÓ

El present *Catàleg de funcions i competències de l'educadora i l'educador social* completa el procés mitjançant el qual les educadores i els educadors socials del territori espanyol s'han dotat dels tres documents considerats com a punts d'ancoratge de la professió: *Definició d'Educació Social*, *Codi deontològic de l'educadora i l'educador social* i *Catàleg de funcions i competències*. D'aquesta manera, els tres documents conformen l'eix entorn del qual concebre el corpus teòric, la cultura i la identitat professional. Aquests tres elements constitueixen, igual que en qualsevol altra professió, un eix important i necessari sobre el qual mantenir un cert nivell de coherència interna i seguir propiciant el desenvolupament de la professió.

L'Educació Social, com a professió social i educativa, necessitava comptar amb un *Catàleg de funcions i competències* de la professió que estigués en consonància amb els documents anteriors i que, tot i assumint-ne el caràcter fragmentari i revisable, servís de carta de presentació i legitimació davant les diferents administracions i organismes relacionats amb la professió, així com davant la ciutadania en general.

La tasca de les educadores i els educadors socials porta implícita una important càrrega ètica, així com un compromís necessari amb la pròpia professió i amb

la societat en què es desenvolupa. Per això, en una clara línia de continuïtat i coherència respecte de les bases que també sostenen la *Definició d'Educació Social* i el *Codi deontològic*, poden establir-se dos conjunts de principis professionals que es disposen com a plataformes de base per comprendre les funcions i competències de l'educador social que es descriuen en aquest catàleg.

El primer conjunt de principis s'entén com el que té a veure amb el compromís dels educadors socials amb el marc de desenvolupament de l'educació social. Aquest conjunt de principis requereix que l'educadora i l'educador social mantinguin i apliquin una forta consciència professional en els contextos socials, culturals i legals que possibiliten la pràctica educativa i el desenvolupament de la professió. Per aconseguir-ho, cal que el col·lectiu tingui un coneixement profund de la *Definició d'Educació Social* i hi mantingui un compromís, així com una actitud i una inquietud de recerca i d'investigació permanents per a la millora de la qualitat de l'acció socioeducativa i la generació de nous conceptes i procediments en educació social, vinculats als àmbits d'exercici de la professió, als col·legis professionals i a la universitat.

El segon conjunt de principis obliga l'educadora i l'educador social a recrear les seves pràctiques de l'educació social des d'una posició ètica, d'acord amb la cultura, els valors i les expectatives de la professió. L'ètica i la deontologia professional obliguen a aplicar els principis de respecte i de compromís cap als subjectes de l'educació, independentment de la seva situació social, personal, ideologia, actitud i/o comportaments.

Aquest document es construeix entorn d'un debat sobre els conceptes *funció*, *competència* i *tasca*, conceptes que orienten les qüestions bàsiques relatives al desenvolupament i a la pràctica professional. En segon lloc, presentem una descripció de sis funcions que reflecteixen el que es característic de la nostra professió. Aquestes funcions estan en consonància amb l'acció socioeducativa dels professionals i, també, amb aquelles altres que l'educadora i l'educador social desenvolupen des d'institucions i serveis. En cadascuna de les funcions descrites en aquest apartat s'ha considerat convenient adscriure una sèrie de competències relatives al desenvolupament de cadascuna de les funcions, a partir dels coneixements i sabers de l'educadora i l'educador social per al desenvolupament de tasques corresponents a aquests àmbits de responsabilitat.

Per últim, es presenten un conjunt de capacitats que hem optat per agrupar en blocs de competències de l'educadora i l'educador social. Aquest conjunt de capacitats reflecteix competències clarament identificades amb el desenvolupament i el suport del treball educatiu.

Un document com aquest permet comprendre l'educador social com un professional que rep un encàrrec social i educatiu particular. Per poder dur-lo a terme, el professional necessita un repertori de sabers apresos i/o assumits per formació i experiència,¹ des dels quals s'articula tant el seu propi discurs professional com les orientacions ètiques i tècniques que el situen en un lloc apropiat per satisfer les demandes i les necessitats socioeducatives del conjunt de la ciutadania. Partim de la convicció que l'educadora o educador social és un professional capacitat per respondre, des de diferents estratègies relacionals i educatives, a aquells encàrrecs socials que les noves configuracions i lògiques socials, polítiques i econòmiques plantegen als individus, als col·lectius i a la societat en el seu conjunt. La seva especificitat és l'acció educativa en programes i projectes que les administracions públiques promouen amb la finalitat de millorar les condicions socials i culturals de la ciutadania, aconseguir majors nivells de benestar i qualitat de vida, compensar els efectes generats per les situacions d'exclusió i/o marginació social, en una tendència clara cap a la seva extinció en clau de justícia social. En aquest sentit, l'educadora i l'educador social contribueix a la socialització dels subjectes de l'acció socioeducativa, és a dir, a la incorporació crítica del subjecte de l'educació a la diversitat de les xarxes socials i a la promoció cultural i social.

¹ REIAL DECRET 1420/1991 de 30 d'agost, pel qual s'estableix el títol universitari oficial de Diplomada en Educació Social i les directrius generals pròpies dels plans d'estudi.

2. DEFINICIÓ DE CONCEPTES CLAU

Establir una definició prèvia dels conceptes *funció* i *competència* és important per generar un marc des del qual atorgar sentit a les significacions del document. No en va estem treballant amb conceptes que són entesos i utilitzats de manera diferent segons les diferents escoles de pensament, teories, camps disciplinaris i, fins i tot, àmbits geogràfics, procedència lingüística i traduccions a l'ús. Cal tenir en compte, també, que la qüestió de definir aquests conceptes i atorgar-los una significació des del nostre camp professional ajuda a millorar la formació dels estudiants de la diplomatura d'Educació Social i, també, la formació permanent dels actuals professionals.

A partir d'aquest moment hem definit i comprès les funcions professionals com un camp de treball i de tasques que assenyalen un **àmbit de responsabilitat professional i laboral**. A fi de comptes, una àrea de responsabilitat suposa treballs i tasques concretes que el professional és capaç de realitzar amb un cert nivell de garantia. Allò que un professional és capaç de fer, amb un significatiu nivell de perícia, esdevé la clau que atorga sentit a les competències professionals que diferencien una professió d'una altra.

D'aquesta manera, el consens generalitzat a l'hora d'entendre la competència com un concepte que remet a un saber, un saber fer i/o una actitud, serveix per entendre l'educadora i l'educador social com un professional capaç de desenvolupar funcions adequades a la seva formació universitària i a la seva tradició/experiència acumulada.

Estudis i treball que cal actualitzar en funció de les demandes i les necessitats, tant de la ciutadania, com dels propis educadors socials. Així doncs, ser competent s'entén com ser capaç de realitzar, de manera efectiva i ètica, tasques que es desprenen de les funcions assumides per les educadores i els educadors socials.

Des del principi entenem que la *Definició d'Educació Social* d'ASEDES (2004) estableix el punt de partida per pensar i concretar les funcions generals de l'educadora i l'educador social:

Dret de la ciutadania que es concreta en el reconeixement d'una professió de caràcter pedagògic, generadora de contextos educatius i accions mediadores i formatives. que són àmbit de competència professional de l'educador social i que possibilita:

- La incorporació del subjecte de l'educació a la diversitat de les xarxes socials, entesa com el desenvolupament de la sociabilitat i la circulació social.
- La promoció cultural i social, entesa com a obertura a noves possibilitats de l'adquisició de béns culturals, que amplii les perspectives educatives, laborals, d'oci i participació social.

Aquesta definició assegura la continuïtat d'una sèrie de conceptes (dret, professió, ciutadania) i lògiques en què s'identifiquen les educadores i els educadors socials, els seus encàrrecs, les seves responsabilitats i finalitats, independentment de l'àmbit o institució en què es treballi.

Respecte de les **funcions**, les entenem com a camps comprensius que inclouen funcions i tasques de caràcter excessivament particular - relatives al desenvolupament de la pràctica diària pròpia de marcs i equipaments específics- dotant-los d'un caràcter més general, però clarament identificable pels professionals i que assenyalen el més important de l'**acció socioeducativa**.

Les **competències professionals** indiquen els sabers i les actituds que permeten desenvolupar les tasques corresponents a les funcions professionals que s'hi descriuen.

No obstant això, per englobar tot el camp de responsabilitat de l'educadora i l'educador social, cal assenyalar altres competències que reflecteixen la seva responsabilitat respecte de l'encàrrec social i/o institucional assumit, cap a altres professionals i cap a si mateix. En aquest sentit, parlariem de capacitats relatives a la comunicació i a les relacions interpersonals que tenen com a fita afavorir processos d'interacció social i cooperació. Aquestes competències, que s'agrupen en blocs en relació amb les capacitats de l'educadora i l'educador social, també engloben

aquelles aplicacions tecnicoinstrumentals bàsiques, que conformen en el seu ús i domini una inquietud per a la millora contínua de la pràctica professional en les seves dimensions reflexives, ètiques i tècniques.

3. FUNCIONS DE L'EDUCADORA I L'EDUCADOR SOCIAL

Les **funcions professionals** són aquelles que es comprenen dins dels camps de responsabilitat de l'educador social en una institució o marc d'actuació definit, i que es troben en relació directa amb les accions i activitats corresponents als nivells formatius d'estudi universitari i/o assumides per formació o experiència. Aquestes accions i activitats s'engloben tenint en compte el nivell de particularitat i especificitat del professional que les posa en marxa, les sosté i en dona comptes.

Aquestes funcions estan caracteritzades per responsabilitats acollidores i delimitadores.

Acollidores perquè estan orientades a incloure en el nostre espai d'interacció a persones i/o col·lectius amb ple reconeixement com a subjectes de l'educació, per promoure processos de canvi que possibilitin el seu desenvolupament cultural i/o educatiu.

Delimitadores perquè estan orientades a establir acords, compromisos i límits amb col·lectius i/o persones que emmarquin l'acció educativa en una finalitat socialitzadora.

S'observa que les tres primeres funcions assenyalen, d'acord amb la nostra *Definició d'Educació Social*, l'essencial de la pràctica socioeducativa, de manera que, al mateix temps que es diferencia, es particularitza el treball de l'educador social del d'altres professionals. Aquestes funcions es corresponen amb camps de responsabilitat que reflecteixen les nostres formes de dur a terme la pràctica i són sistematitzades i planificades sota criteris que permeten dissenyar, planificar, dur a terme i avaluar projectes educatius.

La resta de funcions es deriven de responsabilitats que poden ser compartides amb altres professionals. Potser canviïn les visions i orientacions a l'hora del

seu desplegament, però en qualsevol cas, són innegables les coincidències de responsabilitats i tasques en els anomenats equips multiprofessionals.

• Transmissió, desenvolupament i promoció de la cultura

Camp de responsabilitat corresponent a les accions i activitats relacionades amb l'àmbit de la cultura en general, i amb finalitats que tendeixen a la seva recreació, posada a disposició, aprenentatges a realitzar i/o processos de transmissió i adquisició, en forma de béns culturals que puguin configurar-se en diferents àrees de continguts.

Camp de responsabilitat corresponent a les accions i activitats relacionades amb l'àmbit de la cultura en general i que persegueixen finalitats relacionades amb els aprenentatges socials i la formació permanent dels individus, així com amb la seva recreació i promoció en i des dels grups, col·lectius i comunitats.

Son competències associades en aquesta funció:

- Saber reconèixer els béns culturals de valor social.²
- Domini de les metodologies educatives i de formació.
- Domini de les metodologies d'assessorament i orientació
- Capacitat per particularitzar les formes de transmissió cultural a la singularitat dels subjectes de l'educació.³
- Domini de les metodologies de dinamització social i cultural.
- Capacitat per a la difusió i la gestió participativa de la cultura.

² Béns de valor social entesos en la línia proposada per l'informe de la UNESCO, "L'educació amaga un tresor": ètic i artísticocultural; científic/tecnològic i econòmic/social.

³ Subjectes de l'educació es refereix als individus, grups o comunitats que intervenen en l'acció socioeducativa.

- **Generació de xarxes socials, contextos, processos i recursos educatius i socials**

Camp de responsabilitat que fa referència a les accions i activitats intencionades que afavoreixen l'aparició i la consolidació d'espais i temps educatius, és a dir, de situacions afavoridores de processos individuals i grupals relacionats amb les possibilitats d'una millora personal o social en els diferents contextos socials.

Són competències associades en aquesta funció:

- Perícia per identificar els diversos llocs que generen i possibiliten un desenvolupament de la sociabilitat, la circulació social i la promoció social i cultural.
- Coneixement i destresa per crear i promoure xarxes entre individus, col·lectius i institucions.
- Capacitat per potenciar les relacions interpersonals i dels grups socials.
- Capacitat per crear i establir marcs possibilitadors de relació educativa particularitzats.
- Saber construir eines i instruments per enriquir i millorar els processos educatius.
- Destresa per a la posada en marxa de processos de dinamització social i cultural.⁴

- **Mediació social, cultural i educativa**

És el camp de responsabilitat que atén el conjunt d'accions desenvolupades per enriquir els processos educatius individuals o col·lectius a partir d'acompanyaments, orientacions i derivacions que propicien noves trobades amb elements culturals, amb altres persones o grups i amb altres llocs. La intenció és facilitar les relacions

⁴ Desenvolupament cultural de les comunitats i els col·lectius.

interpersonals, minimitzar les situacions de conflicte i propiciar nous itineraris per al desenvolupament personal, social i cultural.

Són competències associades en aquesta funció:

- Coneixements teòrics i metodològics sobre mediació en les seves diferents accepcions.
- Destresa per reconèixer els continguts culturals, llocs, individus o grups que cal posar en relació.
- Donar a conèixer els passos o les eines dels processos en la pròpia pràctica.
- Saber posar en relació els continguts, individus, col·lectius i institucions.

- **Coneixement, anàlisi i investigació dels contextos socials i educatius**

Camp de responsabilitat que fa referència a la investigació i al coneixement de les dinàmiques institucionals i els contextos socials en les seves dimensions macro, meso i micro relacionats amb el desenvolupament d'un subjecte de dret.

Són competències associades en aquesta funció:

- Capacitat per detectar les necessitats educatives d'un context determinat.
- Domini dels plans de desenvolupament de la comunitat i desenvolupament local.
- Domini de mètodes, estratègies i tècniques d'anàlisi de contextos socioeducatius.
- Perícia per discriminar les possibles respostes educatives a necessitats, diferenciant-les d'altres tipus de resposta possibles (assistencials, sanitàries, terapèutiques, etc.).

- Coneixement i aplicació dels diversos marcs legislatius que possibiliten, orienten i legitimen les accions de l'educadora i l'educador social.
- Capacitat d'anàlisi i avaluació del medi social i educatiu (anàlisi de la realitat).
- Coneixement de les diferents polítiques socials, educatives i culturals.

- **Disseny, implementació i avaluació de programes i projectes educatius**

Camp de responsabilitat que fa referència a accions, activitats i tasques tant pel que fa a institucions com a programes, projectes i activitats.

Són competències associades en aquesta funció:

- Capacitat per formalitzar els documents bàsics que regulen l'acció socioeducativa; projecte de centre, reglament de règim intern, pla de treball, projecte educatiu individualitzat i altres informes socioeducatius.
- Domini de tècniques de planificació, programació i disseny de programes i/o projectes.
- Capacitat de posar en marxa plans, programes i/o projectes educatius i accions docents.
- Coneixement de les diverses tècniques i mètodes d'avaluació.

- **Gestió, direcció, coordinació i organització d'Institucions i recursos educatius**

Camp de responsabilitat que comprèn accions i activitats relacionades amb una finalitat socioeducativa.

Són competències associades en aquesta funció:

- Dominar els diferents models, tècniques i estratègies de direcció de programes, equipaments i recursos humans.
- Destresa en la gestió de projectes, programes, centres i recursos educatius.
- Capacitat per a l'organització i la gestió educativa d'entitats i institucions de caràcter social i/o educatiu.
- Capacitat de supervisar el servei ofert respecte dels objectius marcats.
- Domini en tècniques i estratègies de difusió dels projectes.

4. BLOCS DE COMPETÈNCIES DE L'EDUCADORA I L'EDUCADOR SOCIAL

En aquest apartat s'enumeren un conjunt de blocs de competències a partir de la descripció de les capacitats que l'educadora i l'educador social posseeix per al seu desenvolupament. Aquests blocs es refereixen a competències bàsiques, de primer ordre en qualsevol professió, el caràcter de les quals requereix que en la seva definició apareguin les dimensions teòrica, ètica i tècnica.

1. Competències relatives a capacitats comunicatives

Capacitat per expressar-se de forma satisfactòria i per comprendre diferents codis referents als diferents contextos socioculturals i professionals.
Coneixement i maneig de les tecnologies d'informació i comunicació, amb la finalitat d'incrementar les possibilitats de codificar i ampliar el coneixement i la informació necessària en l'exercici professional, enriquint les formes d'expressió i comunicació.

2. Competències relatives a capacitats relacionals

Capacitat de relacionar-se amb altres persones o grups a través d'una escolta activa i de formes d'expressió clares, utilitzant els diferents mitjans i canals de comunicació de què disposa el context social on es desenvolupa la pràctica professional, així com de les perícies i destreses necessàries per posar grups en relació i mobilitzar-los per al desenvolupament d'accions de promoció de la cultura i la participació ciutadana.

3. Competències relatives a capacitats d'anàlisi i síntesi

Capacitat per comprendre les situacions socials i educatives, diferenciant els fets que les componen, per establir una visió dels diferents elements que entren en joc. Sense oblidar la capacitat d'anàlisi i síntesi de les pròpies pràctiques i, per tant, el coneixement i l'habilitat per analitzar les destreses del professional i els efectes que produeixen d'acord amb finalitats i objectius.

4. Competències relatives a capacitats criticoreflexives

Capacitat per a l'estudi i la comprensió dels contextos socials, polítics, econòmics, educatius, així com dels significats, interpretacions i accions que s'hi produeixen.

Capacitat per contrastar les causes i els efectes de les diferents lògiques posades en joc en aquests contextos, amb la finalitat de prendre decisions basades en criteris i principis reconeguts i avalats per la professió.

Perícia per afavorir pràctiques socioeducatives construïdes des de lectures personals o col·lectives de la realitat social i institucional en què es desenvolupa.

Sensibilitat i destresa dels educadors i educadores socials per reflexionar sobre el coneixement pràctic, el saber estratègic i les decisions a prendre, possibilitant noves realitats i significats més propers a les aspiracions de justícia i equitat de les professions socials.

5. Competències relatives a capacitats per a la selecció i gestió del coneixement i la informació

Capacitat per seleccionar, en el continu flux d'informacions que produeixen les nostres societats, aquelles que resultin més rellevants i decisives per a la institució o els organismes en què treballen les educadores i els educadors socials.

Habilitat per distingir, prioritzar i atorgar sentit a les informacions i verbalitzacions que els educadors i les educadores socials reben de part dels subjectes de l'educació o d'altres professionals, amb la finalitat d'objectivar, tant com sigui possible, el treball educatiu que cal realitzar i/o la derivació a altres professionals.

EL QUADRE ESQUEMATITZA LA CORRELACIÓ ENTRE FUNCIONS I COMPETÈNCIES:

FUNCIÓ	COMPETÈNCIA
Transmissió, formació, desenvolupament i promoció de la cultura.	• Saber reconèixer els béns culturals de valor social.¹ • Domini de les metodologies educatives i de formació. • Domini de les metodologies d'assessorament i orientació. • Capacitat per particularitzar les formes de transmissió cultural a la singularitat dels subjectes de l'educació.² • Domini de les metodologies de dinamització social i cultural. • Capacitat per a la difusió i la gestió participativa de la cultura.
Generació de xarxes socials, contextos, processos i recursos educatius i socials	• Perícia per identificar els diversos llocs que generen i possibiliten un desenvolupament de la sociabilitat, la circulació social i la promoció social i cultural. • Coneixement i destresa per crear i promoure xarxes entre individus, col·lectius i institucions. • Capacitat per potenciar les relacions interpersonals i dels grups socials. • Capacitat per crear i establir marcs possibilitadors de relació educativa particularitzats. • Saber construir eines i instruments per enriquir i millorar els processos educatius. • Destresa per a la posada en marxa de processos de dinamització social i cultural.³
Mediació social, cultural i educativa	• Coneixements teòrics i metodològics sobre mediació en les seves diferents acepcions. • Destresa per reconèixer els continguts culturals, llocs, individus o grups que cal posar en relació. • Donar a conèixer els passos o les eines dels processos en la pròpia pràctica. • Saber posar en relació els continguts, individus, col·lectius i institucions.

¹ Béns de valor social entesos en la línia proposada per l'informe de la UNESCO, "L'educació amaga un tresor": ètic i artísticocultural, científic/tecnològic i econòmic/social.

² Subjectes de l'educació es refereix als individus, grups o comunitats que intervenen en l'acció socioeducativa.

³ Desenvolupament cultural de les comunitats i els col·lectius.

FUNCIÓ	COMPETÈNCIA
Coneixement, anàlisi i investigació dels contextos socials i educatius	• Capacitat per detectar les necessitats educatives d'un context determinat. • Domini dels plans de desenvolupament de la comunitat i desenvolupament local. • Domini de mètodes, estratègies i tècniques d'anàlisi de contextos socioeducatius. • Perícia per discriminar les possibles respostes educatives a necessitats, diferenciant-les d'altres tipus de resposta possibles (assistencials, sanitàries, terapèutiques, etc.). • Coneixement i aplicació dels diversos marcs legislatius que possibiliten, orienten i legitimen les accions de l'educadora i l'educador social. • Capacitat d'anàlisi i avaluació del medi social i educatiu (anàlisi de la realitat). • Coneixement de les diferents polítiques socials, educatives i culturals.
Disseny, implementació i avaluació de programes i projectes educatius	• Capacitat per formalitzar els documents bàsics que regulen l'acció socioeducativa: projecte de centre, reglament de règim intern, pla de treball, projecte educatiu individualitzat i altres informes socioeducatius. • Domini de tècniques de planificació, programació i disseny de programes i/o projectes. • Capacitat de posar en marxa plans, programes i/o projectes educatius i accions docents. • Coneixement de les diverses tècniques i mètodes d'avaluació.
Gestió, direcció, coordinació i organització d'institucions i recursos educatius	• Domini dels diferents models, tècniques i estratègies de direcció de programes, equipaments i recursos humans. • Destresa en la gestió de projectes, programes, centres i recursos educatius. • Capacitat per a l'organització i la gestió educativa d'entitats i institucions de caràcter social i/o educatiu. • Capacitat de supervisar el servei ofert respecte dels objectius marcats. • Domini en tècniques i estratègies de difusió dels projectes.

ANNEX I

S'acorda que les entitats i col·legis que així ho considerin necessari quan difonguin el document als seus territoris, puguin annexionar voluntàriament un document de possibles àmbits i perfils de l'educadora i l'educador social.

(Reunió col·legiada a Múrcia, de 16 de desembre de 2006).

ASEDES
asociación estatal
de educación social

Consejo General de Colegios de
Educadoras y Educadores Sociales

Documents **professionalitzadors**

Definició d'Educació Social.

Codi Deontològic de l'educador
i l'educadora social.

Catàleg de Funcions i Competències
de l'educadora i l'educador social.